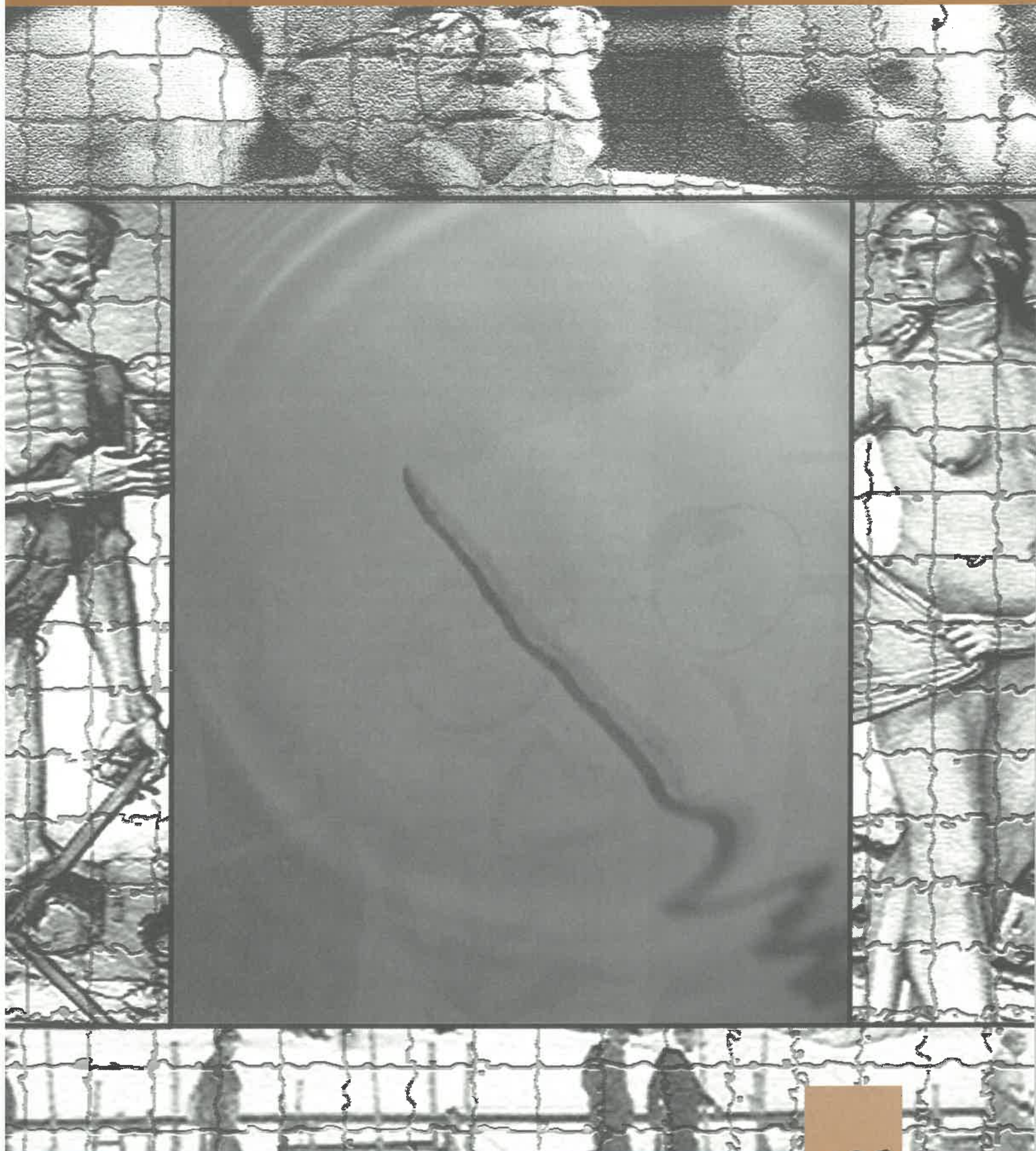

Kirkens

UNDERVISNING

4
1998
December

TEMA: Alderdommen

INDHOLD

Kirken og alderdommen 2

Af Arne Kristophersen

Alderdommen 3

Af sognepræst Viggo E. Thomsen

Kirkehøjskole 7

Af sognepræst Henrik R. Nielsen

Alderdom og visdom i bibelsk be- lysning 11

Af højskoleforstander Henning Nørhøj

Generations- mødet 15

Af sognepræst Kirsten R. Laursen

Konfirmand Aktion 98-99

„Mission Possible“ 18

Anmeldelser 21

Af højskoleforstander Henning Nørhøj
og Finn Rosenberg

Kirken og alderdommen

Dette nummer af Kirkens Undervisning er det sidste i denne årgang, hvor temaet har været pædagogik i forhold til de fire livsaldre. Det er klart nok, at i barndommen, i ungdommen og i voksenalivet hører indlæring og personlig udvikling med til det, der kræves, hvis man vil følge med i og tage del i det liv der foregår omkring én. Derfor er det naturligvis relevant at videreformidle pædagogiske ideer og metoder i forhold til disse tre livsaldre. Men hvad med alderdommen? Vil man da ikke med rette kunne sige, at da bør det være slut med at sidde på skolebænken eller at modtage den ene eller den anden form for indlæring?

Hertil vil det lette svar være, at når man har nået efterløns- eller pensionsalderen, så handler det om at hygge sig og slappe af. Det vil også være helt rimeligt, at det skulle være sådan. Men så enkelt er det altså ikke. Nok ser de fleste frem til pensionisttilværelsen som en ny epoke, hvor man nok håber at kunne hygge sig og slappe af. Men for de flestes vedkommende da ikke med det rene ingenting. Nej man vil da gerne kunne beskæftige sig med noget af det man aldrig fik tid til da man var på arbejdsmarkedet.

Bl. a. vil mange gerne kunne bruge noget tid på at "udvide sin horisont". Ved de mange undervisningstilbud, der via fritidsundervisningen udbydes til voksne, er en temmelig stor del af deltagerne pensionister eller efterlønsmodtagere.

Det samme gør sig i høj grad gældende, når man ser på tilgangen til de forskellige former for kirkelig voksenundervisning, der de senere år er etableret mange steder i landet.

Hvis man ser i kirkeblade fra hele landet vil man konstatere, at i næsten alle sogne har man ældre-

arrangementer. Man kan også konstatere, at langt de fleste af disse arrangementer består af udflugter, lysbilledfremvisninger eller fortælleforedrag i den "lettere" genre. Der kan være mange gode grunde til tilbyde ældrearrangementer i den "lettere" genre - og også i kirkeligt regi. Men nu er det generelle indtryk, at mange af de ældre søger til undervisningstilbud også omkring det tungere stof. Og de mange ældre, der deltager i den kirkelige voksenundervisning vidner om, at mange ældre netop har behov for at fordybe sig i kristendommens temaer. Derfor vil det også være rimeligt, at der overvejes, hvordan man udvikler nye typer af kirkelige ældrearrangementer, der også udfordrer intellekt og videbegærlighed. Det overvejes vel også. Men åbenbart ikke af særlig mange. For det har ikke været let at finde bidragsydere omkring disse ting til dette nummer af vort blad.

Dette nummer af bladet ser nærmere på hvordan man starter og organisere en kirkehøjskole, rettet mod den del af befolkningen, der ønsker at vide mere om kirke og tro. Desuden bringes der en artikel om erfaringer i mødet mellem generationerne. Hvordan formidler man kontakten mellem ældre og børn/unge?

Der er også plads til en skitse til studiearbejde med alderdommen i bibelen som tema. Og endelig er der en artikel om denne livsfases karakteristika i vores samfund.

Arne Kristophersen

Alderdommen

De 20 århundrede er blevet kaldt for "Barnets århundrede". Skal det 21. Århundrede have et navn, må det være "De ældres århundrede". Respekt for de ældre har en periode været erstattet af overbærenhed. I næste århundrede tyder flere ting på at der kan opstå modvilje mod de mange ældre i form af generationskonflikter. Men netop i kirkeligt frivilligt menighedsarbejde er der mange muligheder for at ældre kan være ressourcepersoner til fælles gavn

Af sognepræst Viggo Ernst Thomsen

"Halvfjerdsindstyve er støvets år, de stolteste strid og møje; om firsindstyve en kæmpe når, des mer har han at døje" (N.F.S. Grundtvig, DDS nr. 663)

"Din glatte hud er blevet tør og runken
din røv er kold
og din begejstring lunken
...
du er udslidt
og du er gammel
Du har fået din alder dom"
(Halfdan Rasmussen om "Skrumpealderen", 1985)

Gammel og ældre er gået fra at være hædersbetegnelser til noget, få bryder sig om at blive kaldt.

Måske fordi ordene, som Halfdan Rasmussen skriver, signalerer senilitet og vi jager det modsatte af at være gammel: det ungdommelige? Påfaldene er det f.eks., at når dans og musik anbefales til de "Unge på 40", kan man regne det for sikkert at målgruppen er de 60-70 årige. Ifølge en undersøgelse fra EU (EU, 1993) accepterer i det mindste 50% af de "unge på 60 og 70"(!) at blive kaldt "ældre", mens ordet "gammel" med et nydansk ord for YT simpel hen er NOT.

For ikke at træde nogen over tærne bruger flere betegnelsen "den 3. og 4. Alder" for tiden efter de tres. Det er og bliver dog eufemismer. For mig er det vigtigere, end hvilket ord man bruger, at man undgår skrāsikre generaliseringer og klichéer om de gamle.

For den samlede viden om alderdommen i alderdomsforskningen er begrænset. En ting er der konsensus om: alderdommen er den livsperiode, hvor forskellene mellem mennesker er størst. I al-

derdomsforskningen (gerontologien) er det således ikke lykkedes at påvise, at der skulle findes en særlig ældrepersonlighed (Pia Fromholt, 1998). Når psykologen C. G. Jung f.eks. taler om, at det er menneskets opgave i livets eftermiddag at integrere de skyggefulde (både positive og negative) sider af sig selv i sin personlighed og ligeledes det modsat kønnede af sig selv (Animus/Anima), er det altså en beskrivelse hvad der ifølge Jung burde ske, snarere end en deskriptiv beskrivelse af hvad der sker. Nogle bliver måske nok med alderen mere milde, overbærende og livskloge, men andre bliver krævede, utilfredse og bitre. Erik H. Erikson har udtrykt det således, at det på livets sidste fase drejer som om integritet eller fortvivelse.

Den moderne alderdom

Har de ældre ikke personlighed til fælles, har de imidlertid andet. Det er helt nyt i den vesteuropæiske historie at de fleste af en fødselsårgang i vort århundrede når op imod 80 års alderen. (For at sætte det i perspektiv, er det værd at erindre at i Romerriget på Jesu tid var gennemsnitsalderen 22 år (Johan Fjord Jensen) – og i nutidens Rwanda er den 28!).

Det er derfor ikke mere i Danmark kun - som Grundtvig skrev i hans gengivelse af salme 90 - kæmperne, der når de firsindstyve år. Og spørgsmålet er, hvor meget de generelt døjer? 90% af de 60 – 74 årige har førligheden i behold (SFI, 1995). 95% af samme aldersgruppe kan uden besvær bevæge sig (udendørs) til diverse arrangementer. 60% kan besøge deres børn på under en halv time. 66% oplyser,

at de hjælper deres børn eller egne forældre (!) med børnepasning, havearbejde, reparationer, tøjvask, rengøring og madlavning. 80% har direkte kontakt med deres familie mindst én gang om ugen og 83% er medlem af en forening. Kun 15% af de adspurgte i Socialforskningsinstituttets undersøgelse fra 1995 mente om sig selv, at deres helbred var dårligt.

Den officielle landsprognose frem mod år 2030 regner med, at antallet af over 80 årige i Danmark vil stige med 30% (mens aldersgruppen af 60-80 årige danskere i samme periode forventes at stige med 36%). Ved et folketingsvalg i år 2030 vil således mellem en tredjedel og en fjerdedel af stemmerne tilhøre vælgere over 60 år.

Den svenske forfatter Ellen Key navngav det 20. århundrede: "Barnets århundrede". Skal det 21. århundrede have et navn, må det være "De ældres århundrede". Respekt for de ældre har en periode været erstattet af overbærenhed. I næste århundrede tyder flere ting allerede nu på, at der kan opstå modvilje mod de mange ældre i

form af generationskonflikter. Allerede 2010 vil der være dobbelt så mange ældre med en videregående uddannelse (18%) end nu (9%). De ældre vil have alle muligheder for at få samfundets bedste lobbyvirksomhed. Inden for folkekirken gør det sig allerede gældende. Mere positivt må man imidlertid også sige, at netop i kirkeligt frivilligt menighedsarbejde er der mange muligheder for at ældre (langt op i "skrumpealderen" stadig) kan være ressourcepersoner til fælles gavn, f.eks. som støtte-lærere i konfirmandarbejde, i besøgstjeneste og som bærere af det hellige, almindelige kirkegængerembede.

Tilbagetrækning til pensionistliv

Noget andet historisk nyt er, at man i sin alderdom kan trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet.

Før industrialiseringen betød livet som gammel, at man deltog i arbejdet indtil man segnede. I 1891 indførtes en første støtte til alder-

dommen. I 1922 kom Aldersrenteloven og loven om Alderdomshjem. I 1957 kom Folkepensionen og i 1979 kom Efterlønnen. Men hvad stiller samfundet op med alle disse mennesker, der har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet? Inden for alderdomsforskningen har to modsatte paradigmer kæmpet mod hinanden. Først kom *Aktiveringsparadigmet*: at være

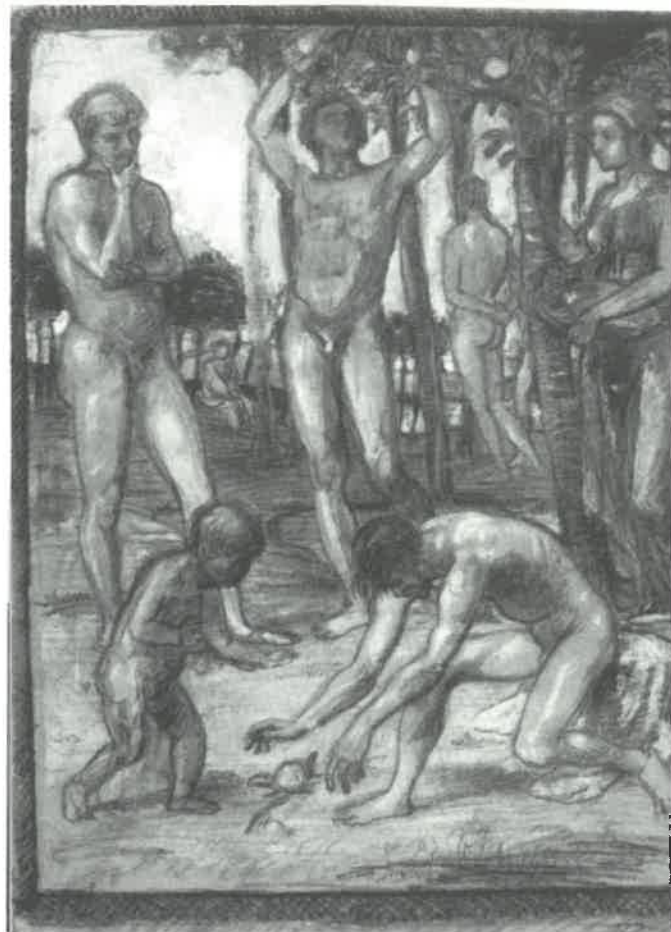
gammel er et holde fast i de midaldrendes idealer og aktiviteter. Aktivitet og aktivering er derfor det rigtige. "Længst muligt i eget hjem"-filosofien, *Ældre Dagcentrene* og *"Ældresagen"* er rundet af denne teori.

Derefter kom *Tilbagetrækningsparadigmet*: tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet og samfundsliv er det naturlige. Det er en forberedelse til døden. Aktivisering vil bare medføre utilfredshed med livet. Debatten mellem de to standpunkter har drejet sig om denne tilbagetrækning er frivillig eller ufrivillig. En svensk professor Lars Tornstam har f.eks. efter undersøgelser af mennesker omkring deres pensionstidspunkt (i tilslutning til tilbagetrækningsparadigmet) fremsat en teori om *Gero-transcendens* ('geron' er det græske ord for en gammel mand). Ældre fjerner sig frivilligt fra den ydre verden for at beskæftige sig med den indre:

De bruger mere tid på indadvendt meditation og kontemplation

Hans von Marées: Livsaldre

- De bliver mindre selvoptagne med en større samhørighed med menneskeheden

- De får en større interesse for et mere omfattende livssyn end for det hverdagsagtige

Tornstams pointe er at denne indadvendthed giver den ældre mulighed for at udvikle visdom (Kromann og Nørgaard, s. 93, 1996).

I den kirkelige undervisning kunne det være fristende udelukkende at følge tilbagetrækningsparadigmet. Men erfaringer fra kirkeligt og andet ældrearbejde viser dog også, som tidligere refereret fra Pia Fromholt, at i alderdommen er forskellene mellem menneskene størst. Gero-transcendens gælder ikke for alle ældre. Nogle er nu mest kontemplative med et fiske-net eller en bekærersaks i hånden.

Den kirkelige undervisning og livserfaringen

I takt med det stærkt stigende uddannelsesniveau må man imidlertid forvente, at endnu flere ældre fremover vil være interesseret i kirkelig voksenundervisning. Motiverne bag kan være både aktivering og tilbagetrækning. Når det drejer sig om voksenundervisning for ældre, der har levet flere generationer (- end underviseren) gælder det om at få deres livserfaring inddraget, så undervisningen kan blive engagerende, levende og væsentlig for deltagerne (Bo Jacobson, 1989).

Ens livserfaring er en erfaring af et livsforløb, et tidsforløb. Nu

kan man naturligvis i et Curriculum Vitae nøgternt, beskrivende anføre sine ansættelsesforhold og nogle gange, hvis det er relevant, milepæle i sit liv. Men mening får disse hårde data først, når man begynder at fortælle om dem. Livserfaring kan først for alvor udtrykkes i et fortællende sprog-i form af en livshistorie.

Med takt og med respekt for deltagerens urørlighedszone er brug af livshistorier i voksenundervisning således oplagt, især når det drejer sig om ældre deltagere med en lang historie.

Men som Peter Kemp præcist påpeger (i en artikel som overhovedet ikke handler om voksenundervisning, men livshistoriens forhold til psykoanalysens urfortællinger og kulturens grundfortællinger): *"En livshistorie i sig selv kan ikke orientere nogen eller noget"* (Kemp, s.75).

Livshistorien skal først belyses af en grundhistorie, før det bliver konstruktivt og opbyggeligt. Og før det bliver til Livsoplysning. For mht. vor egen livshistorie mangler erindring om vores livs begyndelse. Der kan vi naturligvis overtage andres (ofte vore foræl-

dres) fortælling. Men vor livshistorie er også uden afslutning. Den kan kun fortælles af andre. Livshistorien er altid bagudrettet. Modsat peger vor kulturs grundfortællinger, ifølge Kemp, altid fremad. I den europæiske kultur har vi grundfortællinger i filosofien, litteraturen og selvfølgelig: Bibelen. En grundfortælling fungerer som spejl for vores livshistorie: *"... den gør det muligt for os at sætte vort liv ind i en sammenhæng som det ikke har i sig selv og kun kan få for så vidt det leves i lyset af den sammenhæng, som grundfortællingen udtrykker"* (Kemp, s. 83).

Bibelen har som grundfortælling en særlig styrke, fordi den

påstår, at den fremtid, der her forjættes, også er lytterens/læserens fremtid. Dermed sættes også ulykkelige menneskers (mislykkede) livshistorie ind i en sammenhæng, der kan give håb og mod.

At gennemtænke kirkelig voksenundervisning for ældre som et møde mellem vore livshistorier og Bibelens grundfortællinger kunne medvirke til en tiltrængt didaktisk-metodisk fornyelse, fordi dette møde ikke nødvendigvis ville forme sig som "det grundtvigskekoldske foredrag med efterfølgende samtale, kaffe & wienerbrød – og så hvert til sit". Kirkelig voksenundervisning for ældre skal som alt andet kirkelig undervisning myndiggøre lægfolket til at være myndig menighed. Dertil er der i dag brug for langt mere forpligtigende undervisningsformer til

supplement for foredragsmodellen, såsom: selvformulerende studiegrupper, aktionsgrupper og ja, bibelkredse.

Litteratur til videre læsning:

Andersen, Bo: *"Voksenundervisning og livserfaring"*, Christian Ejlers Forlag, 1989

Andersen Dines og Appeldorn: *"Tiden efter de tres"*, Socialforskningsinstituttet, 1995

Kemp, Peter: *"Etik og narrativitetens tre niveauer"* s. 75-85 i tidskriftet: i *"Psyke & Logos"*, 1996/17

Kommissionen for EF: *"EF og de ældre"*, 1993

Fromholt, Pia: *"Alderdommens mange ansigter"*, kronik i Kristelig Dagblad, 17/7 1998

Jensen, Johan Fjord: *"Livsbuen / Voksenpsykologi og livsaldre"*, Gyldendal 1996

Kromann, Lisbeth & Bodil Nørsgaard: *"Ind i psykologien"*, s. 48 – 93, Gyldendal 1996

Wissendorf Møller, Kurt: *"Den moderne alderdom"*, Frydenlund, 1996.

Gilbert and George: WE

Kirkehøjskole

Kirkehøjskoler har i de sidste 10 til 15 år vundet frem overalt i landet. Der er tale om en nyskabelse indenfor den kirkelige voksenpædagogik, der har udfyldt et behov for mennesker, der har lyst til fordybelse omkring kristendom, tro og kirke. Her følger en beskrivelse af, hvordan kirkehøjskolerne i Sindal og Frederikshavn blev startet.

Af sognepræst Henrik Raakjær Nielsen

Et samspil af mange faktorer

Det var et samspil af mange faktorer, som førte til oprettelse af Kirkehøjskolen i Frederikshavn Kommune:

- en konference i 1995 om „kirkelig voksenundervisning“ - arrangeret af Folkekirkens Pædagogiske Institut - hvor den daværende rektor på instituttet, Jens Kristian Krarup, holdt et inspirerende foredrag med titlen: „Kirkelig voksenundervisning - hvad, hvorfor, hvordan?“

- en ny præst kom til Abildgård Sogn i Frederikshavn

- menighedsrådet havde afsat midler på rådighedsbeløbet til kristendoms kursus

- et menighedsrådsmedlem havde deltaget i det 3-årige kursus, Teologi for Lægfolk, i Århus.

Ideen - en form for kirkelig voksenundervisning i Frederikshavn Provsti - blev derefter „luftet“ i forskellige sammenhænge. Det skete dels ved et møde blandt nogle af byens præster og menighedsrådsmedlemmer - og dels ved et provstikonvent. Og da det viste sig, at andre præster og menighedsråd i provstiet havde haft lignende overvejelser, blev 4 præster valgt til at arbejde videre med tankerne.

Startskud med modstand

Det afgørende skridt i etablering af kirkehøjskolen var et stort møde, hvor repræsentanter fra alle provstiets menighedsråd samt alle provstiets præster var inviteret med. Her blev der redegjort for

ideen, målgruppen, indholdet, organiseringen og økonomien i en kirkelig voksenundervisning på provstiplan. Og man fik mulighed for at komme frem med sine betænkeligheder og sin kritik.

Det blev fremført, at der allerede nu på sogneplan findes tilbud om kirkelig voksenundervisning - f.eks. sogneaftener og lign. Men overfor dette synspunkt, var der bred enighed om, at kirkehøjskolen skal ses som et supplement til den allerede eksisterende kirkelige voksenundervisning på sogneplan. Og ved at gå flere sogne sammen er der bedre mulighed for at tiltrække dygtige og kompetente foredragsholdere. Ideelt set kunne man så forestille sig, at der ud af deltagelse i den fælles kirkehøjskole opstod ønske om studiekredse på lokalt plan i de enkelte sogne.

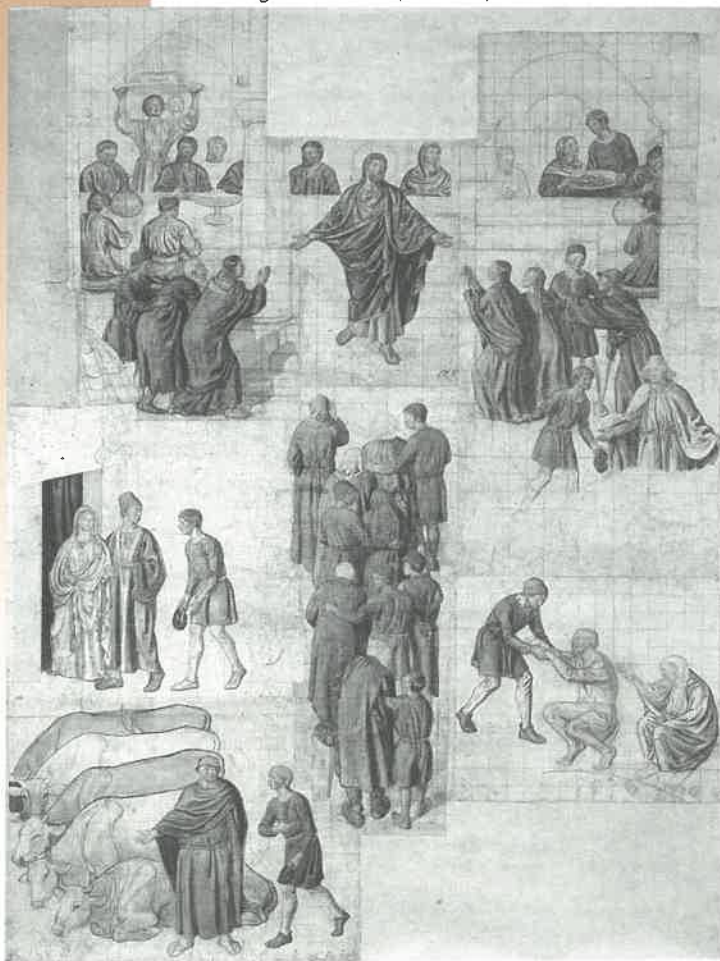
Et andet kritikpunkt var, at det allerede nu gives lignende tilbud i oplysningsforbundene - AOF, FOF mv. Og flere af provstiets præster burde melde sig som undervisere der for at imødegå den massive påvirkning af østlig religion og New Age-ideologier. Til dette synspunkt var der to indvendinger: Dels at der med kirkehøjskole-tanken netop ikke primært er tænkt på provstiets egne præster som undervisere, men derimod på muligheden for at engagere lærere fra universiteter mv.

Forskellige kirkesyn

Men den mest markant indvending mod udelukkende at satse på oplysningsforbundene som forum

Joakim Skovgaard: Indbydelse til det store gæstebud (skitse).

for kirkelig voksenundervisning bundet i vidt forskellig kirkesyn - og i forskellig opfattelse af, hvad det vil sige at være kirke. Hvis vi skal trække fronterne skarpt op, så havde vi på den ene side et kirkesyn, som siger, at kirken (kun!?) skal koncentrere sig om at forkynde evangeliet om syndernes forladelse søndag formiddag kl. 10.00, mens vi på den anden side havde et kirkesyn, som siger, at det er på tide at kirken besinder sig på sit ansvar for selv at give oplysning om kristendom på mange fronter. En sand kirke kendes ikke kun på ordets forkyndelse og sakramenternes forvaltning. En sand kirke kendes på, at den til stadighed konkretiserer det ene afgørende kendetegn - Guds ord - i henhold til aktuelle problemstillinger - for derigennem at finde de nye kendetegn, med hvilke man erkender sand kirke i en ny tid med nye situationer. Og når vi nu står i en tid, hvor vi må erkende et

manglende eller i bedste fald vigende kendskab til basale grundelementer i den kristne tro, så må kirken kendes på, at den opprioriterer tilbuddene om undervisning - herunder også kirkelig voksenundervisning. Og den må kendes på, at den som kirke vedkender sig sit ansvar - og ikke skubber ansvaret over til oplysningsforbund eller lign.

Der viste sig da også i provstiet et flertal for at tilslutte sig den „tærskel-strategi“, hvor der med kirkehøjskoletanken måske langsomt kan høvles lidt af den for alt for mange alt for høje tærskel ind til kirke og kristendommen, mens et mindretal fortsat ville holde fast i den tærskelstrategi, hvor det er præsten der efter søndagens gudstjeneste træder ud over den stadig alt for høje tærskel for at møde „folket“ der, hvor det nu befinder sig. Hermed ikke være sagt, at menigheden og præsten skal forsøge sig i kirkebygningerne, for der

skal selvfølgelig være en vekselvirkning, hvor kirken i nogle tilfælde er KOM-kirke, mens den f.eks. i hele det diakonale engagement typisk er en GÅ-kirke.

Formål - og målgruppe

I kølvandet på disse overvejelser fulgte naturligt en diskussion af den grundlæggende idé og målgruppen for kirkehøjskolen. Der var enighed om, at målet var at skabe et tilbud om kristendomsundervisning på et rimeligt niveau for voksne mennesker, som er villige til - i et længere tidsforløb - at investere tid og energi på at dygtiggøre sig indenfor emnet kristendom og tro. Og målgruppen blev beskrevet med følgende stikord: Det engagerede, interesserede lægfolk; kirkeligt interesserede mennesker samt det søgende menneske, som er videbegærligt, men har et ringe kendskab til kristendom - og måske mangler et sprog til at tale om tro og kristendom. Og i det første program blev det udtrykt på følgende måde:

Med Kirkehøjskolen vil vi gerne opleve den gamle "højskole-idé", som fastholder, at det i kirken undervisning ikke kun drejer sig om "tør" viden og "gold" lærdom, men derimod om at formidle livsoplysning, så man ikke blot bliver klogere, men også menneskeligt "rigere". Undervisningen vil sætte fokus på kristendom, kirke, tro og dermed beslægtede emner, og der vil være folkelige foredrag, hvor historie, litteratur mv. kan kaste lys over det at være menneske. Det er bestyrelsens målsætning, at Kirkehøjskolen bliver søgt

af en bred kreds af mennesker på tværs af sædvanlige grænser.

Etableringsfasen

Det praktiske arbejde med at forberede kirkehøjskolen blev lagt i hænderne på et udvalg, hvor alle sogne i Frederikshavn Kommune var repræsenteret (dvs. resultatet af mødet blev to egentlig kirkehøjskoler - en for Sindal og en for Frederikshavn Kommune). Efter et halvt års arbejde kunne udvalget invitere til de første møder i Kirkehøjskolen i Frederikshavn Kommune. Men forud var der bl.a. taget stilling til følgende forhold:

Tid og sted

Udvalget besluttede ret hurtigt, at der ikke skulle være tale om aftenarrangementer. Dels fordi det ville kunne opfattes som konkurrence til sognenes egne møderækker mv., dels fordi mange i forve-

jen har meget at løbe til om aftenen. Det blev overvejet om kirkehøjskolen skulle mødes på hverdage i dagtimerne, men det fandt vi ville afskære den erhvervsaktive del af befolkningen fra at deltage. Derfor faldt valget på den første lørdag i månederne september, oktober, november, januar, februar og marts - og med en model for den enkelte mødedag som skitseret nedenfor:

- kl. 9.00: Morgenandagt
- kl. 9.15-10.45: Undervisning
- kl. 10.45-11.15: Kaffepause
- kl. 11.15-12.45: Undervisning.

Og mht. til sted blev det vedtaget at mødes på skift rundt i menighedshuse og sognegårde, således at man mødes tre gange i træk hvert sted.

Samarbejde med Folkeuniversitetet

Ud fra erfaringer fra andre former for kirkelig voksenundervisning valgte vi at etablere et samarbejde med Frederikshavn Folkeuniversitet som en slags "teknisk arrangør". Det fremgår af vore programmer at kirkehøjskolen arrangeres i samarbejde med Folkeuniversitetet. Og det giver os bl.a. de fordele, at Folkeuniversitetet står

for al afregning af honorar, kørsel mv. til de foredragsholdere, som ønsker at gå ind under de vilkår, som Folkeuniversitetet stiller: Ca. 1500,- for en dobbeltlektion og rejsen betalt. Kirkehøjskolens opgave er da at træffe aftalerne, registrere antallet af fremmødte - og betale et fast beløb på kr. 750,- pr. foredragsholder pr. dobbeltlektion.

Økonomi, PR og jura

Mht. økonomi er kirkehøjskolen primært baseret på deltagerbetaling, som p.t. er 150,- kr. for et forløb over 3 lørdage med 2 foredrag pr. dag. Men det var nødvendigt med et tilskud fra kommunens 10 menighedsråd på i alt 12.000 kr. for at have en startkapital.

Og en væsentlig del af den kapital blev brugt til at skabe PR omkring det nye initiativ. Der blev trykt programmer, som blev spredt rundt i kommunen i kirker, sognegårde, kordegnekontorer, biblioteker, skoler, gymnasium, forretninger mv. Præsterne blev opfordret til at orientere om det ved søndagens gudstjenester, og der blev indrykket annoncer i de lokale dagblade og ugeaviser.

En del af udvalgets arbejde var også at „afskedige“ sig selv. Det skete ved at indkalde til en stiftende generalforsamling for Kirkehøjskolen, hvor der blev vedtaget et sæt vedtægter, som bl.a. skitserer formål, medlemskreds, bestyrelsesvalg, generalforsamling og andre juridiske forhold. På samme generalforsamling blev der valgt en bestyrelse med 2 præster, 3 menighedsrådsmedlemmer og 2

personer valgt af og blandt kirkehøjskolens deltagere.

Programmets indhold

Mht. programmet for de enkelte dage så blev det bestemt, at der for dagens første foredrag skulle være en linie for hver sæson. Og det har været „traditionelle“ og centrale temaer som Bibelen, de store ord i kristendommen og evangelierne. I det andet foredrag efter kaffepausen er vi kommet vidt omkring med temaer som hospice-tanker, Dødehavsrudder, nordisk mytologi, Astrid Lindgrens forfatterskab samt Ingemanns morgen- og aftensange.

Resultatet af anstrengelserne

Vi kan nu se tilbage på i alt 3 sæsoner med et fremmøde på mellem 70 og 90 personer pr. gang. Der er som regel en stor spørgelyst efter foredragene, og der udtrykkes gennemgående stor tilfredshed med arrangementerne. I bestyrelsen kan vi dog godt spørge os selv, hvorfor der også i denne sammenhæng er forholdsvis få deltagere i alderen 30-50 år? Hvordan får vi tilrettelagt en kirkelig voksenundervisning primært rettet mod denne målgruppe? Gode ideer efterlyses! Eller må vi holde fast ved at muligheden for at give kirkelig voksenundervisning til denne ofte travle aldersgruppe primært er tilstede i forbindelse med f.eks. dåbsamtaler og konfirmandforældremøder, hvor vi jo får mange i netop denne aldersgruppe i tale?

Udvikling fremover

Der vil fortsat vokse kirkehøjskoler op rundt omkring i landet. I vores første sæson havde vi et par deltagere fra Skagen - og vi blev inviteret til at fortælle menighedsrådene i Skagen Kommune om vores erfaringer. Nu er de selv gået i gang i Skagen! Og måske vil de enkelte kirkehøjskoler udvikle sig. Konkret udvides vores aktiviteter med en ekskursion i foråret, hvor vi i forlængelse af temaet „Kirke og kunst“ besøger Museet for religiøs kunst i Lemvig. Og kirkehøjskolen i Sindal Kommune

har taget et større skridt ved at koble en rejse til Rom på som en mulighed for deltagerne i kirkehøjskolen. Og det er stadig mit håb, at der i tilknytning til kirkehøjskolen vokser studiekredse og lign. frem. For netop den fortrolige og nære samtale i mindre grupper er også vigtig for formidlingen af kristendommen.

Henrik Raakjær Nielsen er Sognepræst i Abildgård sogn, Frederikshavn og formand for Kirkehøjskolen i Frederikshavn Kommune

Alderdom og visdom

- i bibelsk belysning

**Vi hører i dag meget om at de ældre er/bli-
ver en belastning for
vores samfund. De er
uproduktive, unyttige.
Det er stik modsat den
bibelske opfattelse,
hvor den gamle netop
har værdi for familie
og samfund i kraft af
sin erfaring og visdom.
Artiklen giver et bud på
en studiekreds omkring
temaet: Bibelen og de
gamle.**

**Af højskoleforstander
Henning Nørhøj**

Temaet "alderdom" berører andre grundlæggende begreber i den bibelske litteratur som velsignelse, tid og visdom.

Den følgende skitseagtige gennemgang kan f.eks. danne baggrund for studiekredsarbejde eller et undervisningsforløb for voksne.

Alderdom som velsignelse

I Gammel Testamente knyttes velsignelse og lykke sammen med et langt liv: I 1. Mos 25, 8 hedder det således:

"Abraham døde i en høj alder, gammel og mæt af dage, og gik til sin slægt".

Stamfaderskikkelserne tillægges i Gammel Testaments første sider en enorm alder, mens aldersangivelserne for patriarkerne er knap så voldsomme. I salme 90 er vi nede på normale tal, hvor en 70-årig er gammel og 80 år anses for en høj alder.

Alt i alt anses det lange liv for at være en Guds gave. Dette forhold er også baggrund for, at den bibelske litteratur ser en sammenhæng mellem retfærdighed og retskaffenhed - og så et langt liv. I Ordsprogenes bog prises den høje alder f.eks. med følgende sætninger:

"Gråt hår er en prægtig krone, den findes på retfærdigheds vej" (16,31)

"En uforstandig fyrste øger undertrykkelsen;

den, der hader uretmæssig vinding, lever længe" (28,16)

På tilsvarende måde ses et kort liv som udtryk for en ulykke, ja, en straf fra Gud Herren. Eli, der ifølge 1. Samuelsbog havde båret over med sine sønners ugudelighed, siger:

"I dit hus skal ingen nogen sinde blive gammel. Kun en enkelt af din slægt vil jeg undlade at udrydde fra mit alter; jeg slukker lyset i dine øjne og tager livskraften fra dig. Alle andre i din slægt skal dø i deres bedste alder". (2,32f)

Erfaring og livsvisdom kædes sammen med alderdommen. De gamle skal man derfor vise respekt:

"Rejs dig for de grå hår, vis ærbødighed mod de gamle." (3. Mos. 19,32)

Derfor skal de gamle også have den afgørende myndighed og indflydelse, og en kaotisk tid bliver omvendt karakteriseret ved, at alderdommen ikke længere respekteres, men at dreng sætter sig op imod mand, som det hedder i Es 3,5.

På overraskede måde kædes i Apostlenes Gerninger i fortællingen om pinseunderet ungdom og alderdom sammen i citatet fra Joels bog:

"Jeres sønner og døtre skal profetere, jeres unge skal se syner, jeres gamle skal have drømme". (ApG. 2,17)

Tid

Det bibelske tidsbegreb er både en linie og en cirkel. Tiden er både linien mellem fortid og fremtid,

begyndelsen og enden, men også noget der gentager sig, dvs. årstidernes skiften, naturens kredsløb. Men tiden er også fylde, noget kvantitativt, noget helligt. Dørene ind til templet kaldes i Salme 24 for evige, dvs. hellige eller "ældgamle". Dvs. at den der, går ind i templet går ind i en kvalitativ tid, en hellig tid, et helligt område eller evigheden.

I Prædikerens bog har vi de berømte ord om tiden:

"Alting har en tid,
for alt, hvad der sker under
himlen
er der et tidspunkt.
En tid til at fødes,
en tid til at dø..." (Præd. 3,1-2)

Tid er altså tid til noget - også tid til at blive gammel. Enhver tid har altså sin egen kvalitet og betydning. Det er således karakteristisk for det bibelske tidsbegreb, at tiden både er en linie og peger frem mod et mål, og "at mine tider er i din hånd" (Sl. 31,16). Gud er nemlig den, der med sin hånd former det enkelte menneskes liv og dermed også fastsætter dets levetid. Tid er både udstrækning og fylde.

Men er der også i Gammel Testamente tale om ren forudbestemmelse, dvs. at mennesket er prædestineret og dermed uden egen indflydelse på sit liv?

Prædikerer giver i alt fald udtryk for et livssyn, hvor livet anskues som orden. Tiden og dagene er allerede formet af Gud, inden mennesket fødes ind i det. Enhver tid eller livsfase har altså sin egen værdi. Men samtidig er prædike-

ren også anfægtet. For det er på den anden side også umuligt at gennemskue Guds handlinger. De synes uforståelige og absurde. Livsvisdommen består i at man indser at mennesket er ude af stand til at se sin skaber i kortene og derfor må bøje sig for den Gud, der har alting i sin hånd.

Det er nemlig prædikerens pointe - og i øvrigt den bibelske skabelsestankes - at mennesket ikke fødes ind i en tom verden. Mennesket skaber *ikke* sit eget liv. Men livet er på forhånd givet og formet til det enkelte menneske.

Det bibelske livssyn står dermed i skarp modsætning til den indiske karmalære. Ifølge karmalæren udformer den enkelte sit eget liv gennem sine handlinger. Tiden er på forhånd tom og udfyldes af menneskets egne handlinger. Ja, det er handlingerne, der skaber tiden og dermed det enkelte menneskes skæbne - også i den næste genfødsel. Forløsningen er dermed også forløsning fra de uendelige genfødsler og dermed også fra tiden. Tiden bliver i sig selv en lidelse.

Den indiske vismand, Manu, skrev en lovebog omkring vor tidsregnings begyndelse. I denne bog inddeles menneskelivet i 4 faser, hvor netop alderdommen er den livsfase, hvor man trækker sig bort fra familien og samfundet for at forberede sig til døden.

Modsat den bibelske opfattelse, hvor den gamle netop har værdi for familie og samfund i kraft af sin erfaring og visdom. De gamle er derfor nødvendige i samfundet og deres nærværelse og aktive deltagelse anses for selvfølgelig i fa-

milie og samfund. Derfor spiller begrebet *ældste* også en vigtig rolle i Bibelen.

Ældste

I Det gamle Testamente betyder en "ældste" "en som har skæg", dvs. en voksen mand og nødvendigvis ikke en olding. Forsamlingen af ældste udgør øvrigheden i byen. De er de førende repræsentanter for byens familier. Pladsen ved udgangen gennem byporten, *porten*, er stedet hvor forsamlingen af ældste afgør spørgsmål af fælles interesse for bysamfundet. Rådet af ældste har ligeledes den juridiske myndighed og er dommere i retssager. Det skal sørge for freden i byen.

En af de mest berømte ældste i Gammel Testamente er Job. Hans position fremgår tydeligt af flg.:

"Når jeg gik hen til byens port og indtog mit sæde på torvet, trak de unge mænd sig tilbage, når de så mig, og de gamle rejse sig op. Stormænd holdt ordene tilbage og lagde hånden på munden; mægtige mænds stemmer døde hen, deres tunge klæbede til ganen." (29,7f.)

I Ny Testamente er "den ældste" oversættelse af det græske *presbyteros*, hvorfra ordet præst stammer. Dvs. at en ældste er indehaveren af et egentligt embede.

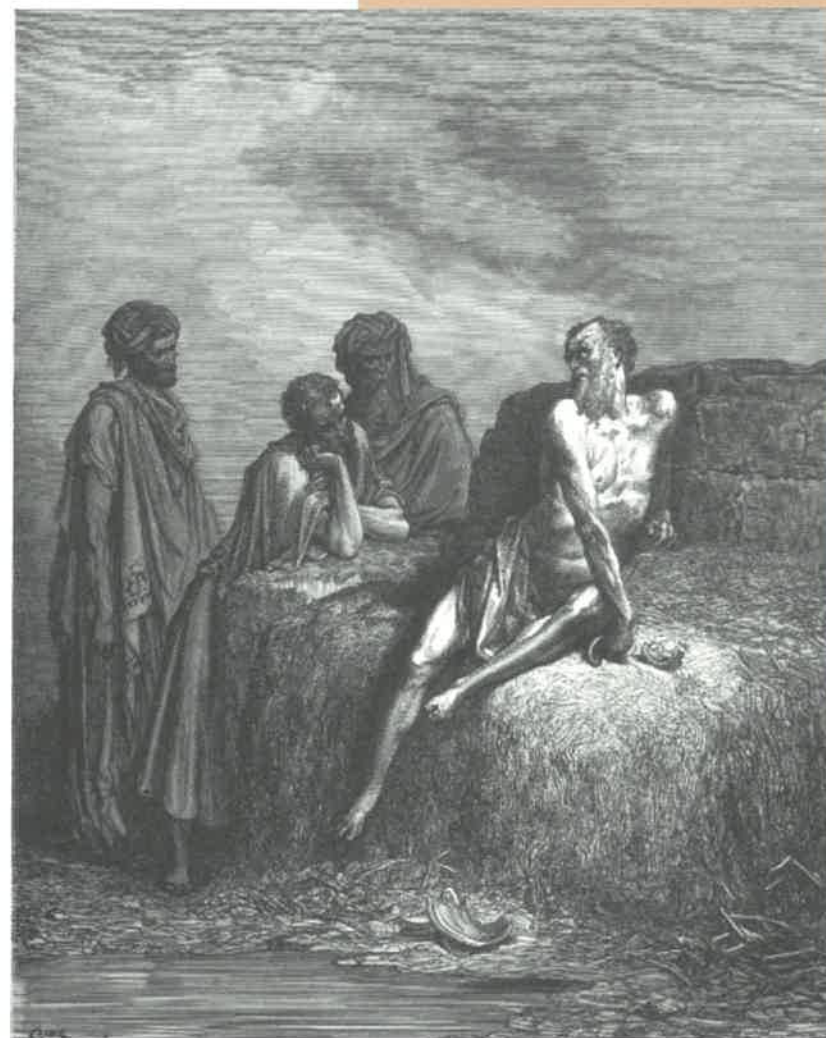
Visdom

De gamle er vise og har livserfaring. I det apokryfe skrift, Siraks bog, hedder det:

“Rig livserfaring er oldingens krone, og hvad de kan rose sig af, er Herrens frygt” (25,6)

Gammel Testamente indeholder, hvad vi plejer at kalde visdomslitteratur. Altså en særlig litterær genre, der omfatter Ordsprogenes bog, Prædikerens bog og Jobs bog. Der er både tale om en positiv visdom, som især i Ordspr. Og en mere skeptisk som i Præd. og Job. Under alle omstændigheder er visdom en praktisk og håndgribelig viden om det menneskelige liv. I Ordspr. Fortælles om visdommen som det vi alle kan nå frem til, hvis vi er villige til at lade os belære (kap. 1-9). Her fremstilles visdommen i skikkelse af en kvinde, der indbyder alle til at nyde godt af hendes gaver, nemlig den indsigt, hvormed verden styres. Hun er “den kloge kone” (Jvnf. Karin Friis Plum i “Lov og visdom” ANIS 1995).

Dog møder vi i Job 28 et digt om visdommens uudgrundelighed. Her fortælles det, at det kun er Gud, der kender vejen til visdommen og at den er uopnåelig for mennesker. I denne skeptiske visdom er verden uforståelig og kaotisk. Gode og kloge handlinger følges ikke af gode resultater. For kloge og retfærdige rammes af ulykker, mens ugudelige lever i velstand og lykke. I Jobs bog er hovedpersonen en klog og rig og magtfuld person, men rammes uforståeligt af ulykker. De tre venner, der opsøger ham, vil give ham

rational forklaringer på hans lidelse. De vil have Job til at acceptere, at de ulykker, som Gud har sendt ned over ham, *må* skyldes hans egen syndighed. For Job er det snak og han *må* derfor anse Gud for uretfærdig. Bogen munder imidlertid ud i en vældig tale af Gud, der fremstiller skaberværkets storhed og dybde for Job og dermed vil demonstrere, at al visdomsdiskussion kommer til kort i forhold til Guds visdom. Job *må* endelig tilbagekalde alt, hvad han har sagt. Han får sin tidligere lyk-

ke og rigdom tilbage, men også det som er de gamles erfaring, at mod Gud kan man ikke argumentere. “Jeg holder min hånd for min mund”. Livet *må* *modtages* af skaberen.

Simeon og Anna

Fortællingen om Simeon og Anna i Lukasevangeliet kap. 2, 25-40 beretter om de to gamle i Jerusalem, som er de to, der vidner om

Jesus som frelseren.

Igennem et langt liv har de ventet og hå-

bet på Israels frelse: Og da Maria og Josef efter traditionen kommer til templet for at lade Jesus omskære på den 8. dag efter hans fødsel og bringe et takoffer, genkender de straks barnet som Guds søn. Om Simeon siges det, at "Helligånden var over ham" (v. 26). I øvrigt helt parallelt med ordene i ApG. 2,17: "jeres gamle skal se syner". Alderdommens særlige mulighed for inspiration og intuition understreges hermed. Men ikke mindst er det håbet og forventningen hos de gamle, der er fremhævet i fortællingen om Simeon og Anna.

Følgende uddrag fra en prædiken til søndag mellem jul og nytår fremhæver denne tolkning.

Han den gamle mand overfor barnet. Bethlehemsbarnet fra krybberummet, som er lyset i menneskenes liv. Den ufordærvede, rene. Så stort et lys, så mennesker kan dø i fred, når de har set og er blevet omstrålet af det lys.

Dette lille barn er ny chance for livet, et nyt håb til livet, i en gammel og slidt verden. Sådan måtte vel også den gamle profetkvinde

Anna føle, som havde levet et langt liv og erfaret, hvordan det onde tit er stærkere end kærligheden og det gode. Og sådan tror jeg også du og jeg kan føle, når vi står med et spædbarn i armen. En lille og fin skabning, der dufter nyfødt og ren. At her står vi overfor en ny chance for livet, et nyt håb til livet, i en gammel og slidt verden. Sådan et barn kan der ikke være nogetsomhelst ondt ved, ingen skjulte bagtanker, ingen onde hensigter.

Tværtimod. Ansigt til ansigt med barnet må vi blive bløde og små. Ja, fyldes med undren og forundren, over at noget kan skabes så rent og nyt. Så ufordærvet af alt, hvad der i tidens løb har fordærvet dig og mig.

Ganske vist ved vi, at som tiden går, som spædbarnet vokser til og selv bliver barn og ung og voksen, så kommer det gamle og slidte med tiden, det ufordærvede. Kærligheden der kommer til kort. Egoismen der vinder over solidariteten. Det gode, det oprindelige kommer gang på gang til kort. Det ved vi, det fortæller vores skeptiske erfaring.

Og alligevel bærer vi vel drømmen i os og håbet i os om spædbarnet.

Det uskyldige og rene og ufordærvede, det syndfrie. Vi bærer troen, tror jeg, dybt i os på det ufordærvede gode. Os gamle, slidte.

(Thomas Uhre Fenger i "Høje tider". En postil over første tekst-række. Anis 1986)

Litteratur:

Tid og evighed (enkelte afsnit) v. Niels Henrik Gregersen, Eva Meile og Kirsten Nielsen. Anis 1995
Lov og visdom v. Karin Friis Plum m.fl. Anis 1995.

Artiklerne "Alderdom", "Tid" "Visdom" og "Ældste" i Gads Danske Bibelleksikon.

Generationsmødet - erfaringer med børn og ældre i samspil.

Flere gange er det i nærværende blad blevet hævdet, at de ældre udgør en ressource i det kirkelige arbejde. Det får ikke lov til at stå uformidlet. Kirsten Laursen beskriver i denne artikel, hvordan man med held i Åby sogn har integreret forskellige generationer i menighedsprojekter. Hun giver også en beskrivelse af kommende generationsprojekter, der baseres på de erfaringer, man allerede har gjort sig.

**Af sognepræst
Kirsten R. Laursen**

I Aaby Sogn ved Århus har vi gjort nogle erfaringer med aldersintegreret kirkelig undervisning og diakonal virksomhed. Disse erfaringer skal hermed formidles videre, forhåbentlig til gavn og glæde for andre sogne. De forskellige tiltag vil blive beskrevet kort, idet der begyndes med børn i førskolealderen og afsluttes med børn i konfirmationsalderen. Der vil både blive nævnt egentlige forsøg med generationssamspil og tiltag, hvor mødet mellem generationerne alene har været et delemne. Også projekter, der i vort sogn endnu er i sin vorden eller på tegnebrættet, vil blive nævnt. Erfaringen fortæller nemlig, at er man først begyndt på aldersintegrerede aktiviteter i det kirkelige regi, er det kun fantasien, der sætter grænser for udfoldelserne.

Børn i førskolealderen

- Legestuen og reservebedstemødre:

Siden 1994 har sognets menighedspleje drevet en legestue, hvor forældre (typisk mødre) kommer med deres børn i alderen 0-5 år hver mandag formiddag. En lille dreng blev ledsaget af sin farmor i stedet, og da han blev for gammel til legestuen, blev hans farmor ved med at komme. Hun var nemlig blevet „farmor“ for de øvrige børn i legestuen også. Siden har der meldt sig et par ældre hjælpere mere, og de kommer lige så meget for deres egen skyld som for bør-

nenes. Børnene er glade for de ældre, som sammen med sogne-medhjælperen udgør den faste stok af voksne. Også mødrene er glade for de ældre, for så kan „farmødrene“ ind imellem lege med børnene, mens mødrene slapper af med hinanden og med en kop kaffe.

- Børn og ældre ved gudstjenesten:

Som præst har jeg fornylig gjort den erfaring, at ældre meget gerne vil hjælpe med at passe børnene i kirkens krypt under gudstjenestens prædiken. En højtaler i krypten sørger for, at ingen behøver at gå glip af prædikenen. Imens hygger børnene sig i krypten med legetøj, eller de ældre læser historier for dem eller sætter dem i gang med at tegne.

Et andet initiativ har været, at ved høstgudstjenesten, der hos os ofte er en børnegudstjeneste, skal børnene ved en efterfølgende hyggestund i krypten give deres medbragte blomster, frugter og grønsager til dem, der „kunne se ud til at trænge til det“, som vi siger, og da er det næsten altid de ældre, børnene løber hen til.

- Egentlig reservebedsteforældreordning:

Belært af vore erfaringer med ældre og børn i førskolealderen er vi nu i menighedsplejens regi i gang med at sætte en egentlig reservebedsteforældreordning i gang, med sognemedhjælperen, en sognepræst og en interesseret mor som koordinator. Det har knebet med at få ældre til at henvende sig, men vi mener, at jorden nu

(efter 2-3 år) er ved at være gødet for at få ordningen startet.

Børn i alderen 7 - 10 år

- Minikonfirmander i sognets ældre- og plejeboliger:

I forbindelse med 3.klasses dåbsoplæring har vi på heldig vis, kombineret denne undervisning med et par aldersintegrerede initiativer. Dels har vi haft en pensioneret lærer som frivillig hjælper ved undervisningen, dels har vi haft børnene med på besøg på plejehjemmet, lokalcentret og andre ældreboliger. Børnene har fået til opgave at arbejde sammen med menighedsplejens besøgsgrupper om at lave en hyggelig eftermiddag for beboerne med sang og optrin. Dette initiativ har haft så stor succes, at lokalcentrets brugerråd flere gange siden har spurgt efter børnenes besøg. Beboerne i ældreboligerne har flere gange givet udtryk for, at de bliver særligt glade for vore besøg, når vi har børnene med, og børnene synes selv om den tanke, at de ved deres besøg kan glæde de ældre mennesker.

Børn i alderen 10 - 14 år

- Forsøg med en 6.klasse på besøg hos ældre:

I 1989 gennemførte jeg sammen med en lærer på Åby skole et forsøg med en 6.klasse af varighed på 9 uger (27 lektioner). Centrum for vores undervisning var skolen. Temaet for forsøget var „Ritualer“, og i forløbet indgik et besøg hos et ældre ægtepar (bedsteforældre til en af drengene). Formålet var hos dem at få noget at vide om gamle traditioner. Bedstemoderen fortalte om traditioner, knyttet til hendes hjem og til kirken, og bedstefaderen fortalte om, hvordan det var at gå på Åby skole, da han var dreng. Da forløbet efter afslutningen skulle evalueres, mente over halvdelen af klassens elever, at det mest spændende ved projektet var besøget hos det ældre ægtepar.

- Forsøg med et generationsmøde mellem en 6.klasse og ældre håndværkere - Generationsworkshop:

I 1992 gennemførte vores sognemedhjælper i samarbejde med en lærer på Åby skole, og med

tilskud fra Århus kommune, et projekt „Generationsworkshop“ i Åby sognegård med en 6.klasse af varighed på 4 uger (8 lektioner). Forinden havde børnene sammen med deres lærer forberedt sig på projektet. Sognemedhjælperen, som var projektleder, formidlede kontakt mellem børnene og 7 ældre mennesker. De 2 af dem skulle fortælle om deres skoletid, og de andre 5 skulle demonstrere deres håndværk/håndarbejde for børnene (blomsterbinding, bagning, orkering, syning og tegning). For de bevilgede midler (16.000 kr.) blev der indkøbt materialer til de ældre og børnene at arbejde med.

De ældre udtrykte en vis skepsis ved projektets begyndelse, og børnene troede ikke på, at de ældre kunne lære dem ret meget. Men da projektet sluttede, var der glæde hos begge parter, især over, at det var gået så godt med at tale sammen. Der har siden fra andre sogne i landet været interesse for dette projekt.

- Ældre i konfirmandundervisningen:

På tegnebrættet er nogle idéer om at inddrage ældre mennesker i

konfirmandundervisningen. Jeg ville gerne i fremtiden indarbejde et modul i min undervisning, hvori indgår fx følgende:

- Friske ældres besøg i konfirmandtimerne i sognegården med fortælling om konfirmation i gamle dage.

- Konfirmandernes genbesøg hos de friske ældre, hvor de ældre fortæller om, hvordan det var at være 13-14 år for dem (og serverer hjemmebag!).

- Konfirmandernes besøg på plejehjemmet/i ældreboligerne, evt. sammen med de friske ældre fra sognets besøgsgrupper (er gennemført på et tidspunkt af en af mine kolleger). Det er hensigten dels at glæde beboerne med konfirmandernes besøg (sang, musik, optrin o.l.), dels at give børnene indsigt i, hvorledes deres svageste ældre medborgere har det.

- Konfirmanders introduktion til sognets besøgstjeneste for ældre. Visse mindre tjenester som at følges med en ældre, der ikke selv tør at gå ud, eller at lufte den ældres hund, eller bare det at komme og snakke med den ældre, kunne meget vel blive det positive, blivende resultat af de nævnte initiativer for konfirmander.

Afsluttende

Hvis nogen skulle have lyst til at udveksle erfaringer med mig, kan jeg træffes på tlf. 86 - 15 57 76 (fra 01.02.99 tlf. 86 - 96 40 24).

Litteratur:

Tove B. Jessen: Rapport over projekt „Generations-workshop“, Aaby Sogns Menighedspleje 1992, C. A. Thyregodsvej 49, 8230 Åbyhøj, tlf. 86 - 15 60 77.

Tove B. Jessen: „Eldreintegration“, i: „Børn på tværs af grænser“, „Sammen“ med De Samvirkende Menighedsplejer, februar 1997 (s. 4-8), Valby Tingsted 7, 2500 Valby, tlf. 36 46 66 66.

„Ritualer“, i: „Samarbejde mellem kirke og skole i lokalsamfundet“. Et pædagogisk udviklingsarbejde, Delrapport, nr. 2, 1989/90, Udvalget for Ungdommens Kirke, Statens pædagogiske forsøgscenter (s.20-21), Islevgårds Allé 5, 2610 Rødovre, tlf. 42 - 91 46 46.

Esther Møller: „Vil du være med?“, i serien „Gammel“, Randers 1995.

„At bygge bro mellem generationer“, Ældreforum 1997.

Konfirmand Aktion 98-99 „Mission Possible“ sætter fokus på mission og kirken i Den tredje Verden.

'De der præster skal have at vide: konfirmanderne skal være med til at lave noget!'
(konfirmanden)

'Konfirmander samles som menighed og ikke som en skoleklasse. Mission er ikke noget, man hører om; men noget man som kirke og konfirmander er en uløselig del af'.
(præsten)

'Unge i dag oplever sjældent, hvad det vil sige at kæmpe for en sag, og at deres aktive handling faktisk har betydning.'
(Læreren)

Igen i år kan præster og andre undervisere deltage i Konfirmand Aktion, som er et undervisningsforløb og oplæg til samarbejde mellem skole og kirke. Mange præster har positive erfaringer fra deres deltagelse i Konfirmand Aktion og kan berette om uforglemmelige gæstelærerbesøg i konfirmandstuen og et stort engagement hos konfirmanderne.

Viden, oplevelse, handling.

Tilbuddet er bygget op ud fra disse tre nøgleord.

Formålet med Konfirmand Aktion er at gøre mission og kirkenes diakonale arbejde i Den tredje Verden konkret og nærværende for konfirmander. Konfirmand Aktion er en kombination af undervisning og handling. Materialet lægger op til, at konfirmander gennem viden, oplevelse og handling kommer til at se sig selv som medansvarlige for den verden, vi lever i. Materialet består af en elevavis, undervisningsvejledning og baggrundsmateriale.

Desuden tilbydes idémateriale med programmer fra konkrete Konfirmand Aktionen, som præster brugte i deres undervisning i skoleåret 97-98.

Undervisningsvejledningen indeholder oplæg til 4-6 lektioner og forslag til, hvordan Konfirmand Aktion i flere trin helt konkret kan skabe samarbejde mellem kirke og skole og videre ud i sognet.

Samarbejdet kan tage udgangspunkt i et eller flere fag fra skolens fagrække eller lægge op til et tvær-

fagligt projektarbejde. Forløbet kan bestå af en oplysningsdel, en handlingsdel med aktivitetsdage og indsamling samt et besøg fra Den tredje Verden.

Materialet er udarbejdet i samarbejde med Folkekirkens Pædagogiske Institut og Statens Pædagogiske Forsøgscenter og støttet af Danida.

Gæstelærerbesøg.

Man kan arbejde med Konfirmand Aktion på et hvilket som helst tidspunkt i konfirmandforberedelsen og skoleåret. Dog kulminerer forløbet i marts, hvor der er tilbud om besøg af en gæstelærer fra Den Tredje Verden ifølge med en dansk ungdomsmedarbejder, der fungerer som tovholder og tolk.

Tanzania i fokus.

Initiativet til Konfirmand Aktion blev taget i 1994. De første to år var aktionen et forsøgsprojekt i Århus Stift. Udviklingen er siden gået stærkt. Sidste skoleår deltog 82 præster og 110 konfirmandhold i Konfirmand Aktion. I en toårig periode er fokus på Den lutherske Kirkes AIDS-arbejde i Tanzania. I marts måned besøgte Judith Bukambu og Titus Kamwamwa, AIDS-medarbejdere fra Tanzania, 80 danske konfirmandhold og skoleklasser i fire stifter.

Konfirmanderne samlede over 100.000 kr. ind. Det kan give fra 100-700 jævnaldrende i Tanzania

en fremtid med skolegang og uddannelse - alt efter om der er tale om grundskole eller overbygnings-skole.

Også i 1999 opfordrer Konfirmand Aktion til at gøre en indsats for de AIDS-ramte i Tanzania, og konfirmander kan glæde sig til at få besøg af Judith, Titus eller en af de to andre gæstelærere, som kommer til Danmark.

Kirken og AIDS.

Konfirmand Aktion 1998 / 99 konkretiserer mission og diakoni ved at sætte fokus på Den lutherske Kirke i Tanzania og dens arbejde blandt AIDS-ramte familier. Den nordvestlige del af Tanzania er særlig hårdt ramt. Det anslås, at mellem 25 og 35 % af den voksne befolkning er smittet. En fjerdedel af børnene i skolerne har mistet den ene eller begge forældre. Kirken i Tanzania har behov for støtte for at kunne hjælpe de AIDS-ramte familier og har bedt sine samarbejdspartnere om hjælp.

Appellen er i første omgang gået til Det Danske Missionsselskab og Folkekirkens Nødhjælp. Med Konfirmand Aktion sender vi appellen videre til konfirmanderne. Konfirmandernes indsamlede penge vil ubeskåret gå til AIDS-arbejdet og vil betyde, at jævnaldrende unge i Tanzania får håb om en ny fremtid.

Konfirmander i Danmark kan gøre en forskel!

Konfirmand Aktion er et bredt samarbejde mellem Folkekirkens Pædagogiske Institut, Folkekirkens Nødhjælp, Folkekirkens mission og Kirkernes Ulandsoplysning, hvoraf de tre førstnævnte har det overordnede ansvar.

Yderligere oplysninger, rekvisition af orienteringsmateriale samt tilmelding stiles til

Sekretariatet
Kate Ladekjær,
Nørregade 14, 6070 Christiansfeld
Telefon 74 56 22 33 fax 74 56 13 34

Vi står bag Konfirmand Aktion:

Folkekirkens Mission
Nørregade 14 · 6070 Christiansfeld
Tlf. 7456 2233 · Fax. 7456 1334

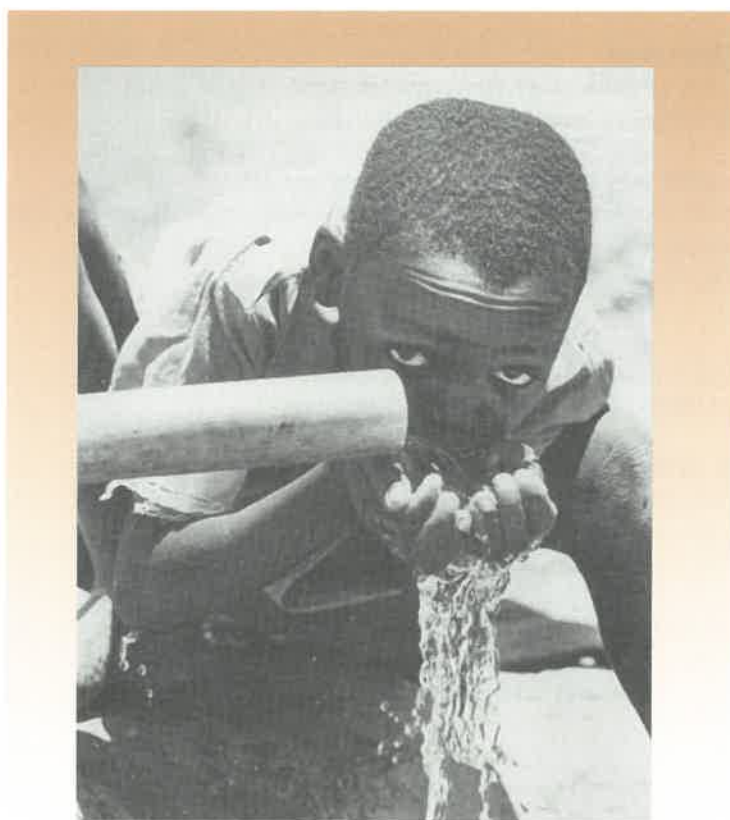
Folkekirkens Nødhjælp
Nørregade 13 · 1165 København K
Tlf. 3315 2800 · Fax. 3312 5675

Folkekirkens Pædagogiske Institut
Kirkealle 2 · 6240 Løgumkloster
Tlf. 7474 3213 · Fax. 7474 5013

Konfirmand Aktion er blevet til i et bredt samarbejde mellem
Folkekirkens Mission
Folkekirkens Nødhjælp
Folkekirkens Pædagogiske Institut
Kirkernes Ulandsoplysning

Yderligere information ring til ...

Konfirmand Aktion
Nørregade 14 · 6070 Christiansfeld
Tlf. 74 56 22 33 · Fax. 74 56 13 34

Kirkens Undervisning 1/1999

Temaet for 1999 er kristendommens vej gennem 2000 år. Temaet er inspireret af årtusindskiftet men også af ønsket om at kirkehistorie må komme til at spille en større rolle i kirkens undervisning.

I næste nummer af Kirkens Undervisning vil vi tage fat på kristendommens udbredelse fra romerriget og ind i Europa.

Artikler og indlæg modtages gerne.

Henvendelse

Adresseændringer bedes meddelt Avispost-kontoret. Husk ved alle henvendelser at opgive abonnements-nummeret, som står opført sammen med adressen på bladets bagside.

FOLKEKIRKENS PÆDAGOGISKE INSTITUT TILBYDER

Stiftskursus for Københavns stift om almen religionspædagogik

Mandag den 11. - tirsdag den 12. januar 1999 på Stiftscentralen, Religionspædagogisk Center

For præster, sognemedhjælpere og lærere

Tilmelding: Stiftscentralen, 33 24 92 50

Rytmask musik i gudstjenesten

Mandag den 18. - fredag den 22. januar 1999 i Løgumkloster

For præster, organister og kirkelige medarbejdere i øvrigt.

Stiftskursus for Århus stift om almen religionspædagogik

Mandag den 25. - tirsdag den 26. januar 1999 på Stiftscentralen, Ravnsbjerg Kirkecenter, Grøfthøjparken, Viby J.

For præster, sognemedhjælpere og lærere

Tilmelding: Stiftscentralen, 86 28 61 41

Kirke og medier

Mandag den 1. - fredag den 5. februar 1999 i Løgumkloster

For præster, sognemedhjælpere og lærere

Stiftskursus for Viborg stift om konfirmationsforberedelse

Mandag den 8. - tirsdag den 9. februar 1999 på Amtscentralen i Herning

For præster, sognemedhjælpere og lærere

Tilmelding: skriftlig til Viborg stiftskontor, Domkirkestræde 1, 8800 Viborg.

Nordisk konference om kirken og udviklingshæmmede

Torsdag den 18. - søndag den 21. marts 1999 i Hirtshals

For præster, sognemedhjælpere, lærere, forældre og andre, der er interesserede og engagerede i dette arbejde.

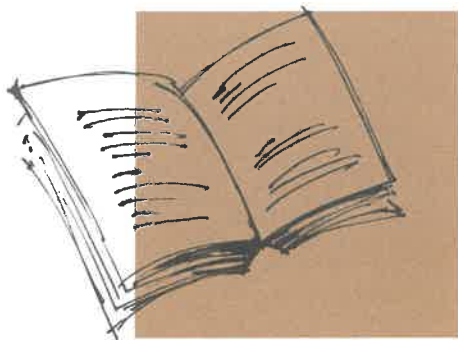
Tilmelding senest 15. december!

Stiftskursus for Lolland-Falster stift om almen religionspædagogik

Mandag den 22. - tirsdag den 23. marts 1999 på Amtscentralen, Maribo.

For præster, sognemedhjælpere og lærere

Tilmelding: Kasper Høyer, Amtscentralen, 53 88 07 22, tirsdag 14-16.

Anmeldelser

Henning Nørhøj og Finn Rosenberg

Elisabeth Cederstrøm, Kirsten Møller og John Rydahl: Den religiøse dimension i kunsten. 56 s . pris kr. 78,40 (ekskl. Moms). Nyt Nordisk Forlag 1998.

"Den religiøse dimension i kunsten" er et undervisningsmateriale til folkeskolens ældste klasse-trin, samt gymnasiet og HF. Bogen er blevet til i samarbejde mellem Billedskolen i Ryesgade, København, Statens Museum for Kunst og Folkekirkens Skoletjeneste i København-Frederiksberg.

Bogen er delt op i 2 dele, hvor første del ved hjælp af tekster af-dækker "den religiøse dimension" i mennesket. I denne forbindelse diskuteres så, hvordan der kan knyttes til ved den religiøse dimension i skolens kristendoms-undervisning.

Anden del afsøger den religiøse dimension i kunst og litteratur. Det er denne del af bogen som øjensynligt er ment som det egentlige undervisningsmateriale. Endelig vedføjles et lille afsnit om, hvordan den enkelte selv kan udtrykke det religiøse gennem kunstnerisk/kreativ udfoldelse.

Det virker umiddelbart overraskende, at en undervisningsbog både indeholder didaktiske overvejelser og det egentlige undervisningsstof.

Henning Fogde: Manden på æslet. Elevens bog. 62 s. illustreret. Pris 62,40 (excl moms).

Henning Fogde: Manden på æslet. Lærerens bog med kopisider. 62 sider . Pris 110,40 (ekskl. moms). Begge Nyt Nordisk Forlag 1998.

Bøgerne hører til serien kristendom for 1.- 3. klasse og nærværende bog er for 3. Klassetrin.

Elevens bog begynder med "hvad der er vigtigst i livet". Og dernæst tages der fat på Jesusfortællinger. Kongebegrebet i Gamme Testamentet føres videre til fortællingen om Jesus som kongen på æslet. . Bogens slutter med en gennemgang af gudshuse (kirken og moskeen) og islam.

De gennemgående personer er som i seriens dele for 1. Og 2. Klasse børnene Thomas og Louise. Undervisningsbogen er veloplagt skrevet med rigtige gode illustrationer - lige til gå til for såvel lærer som elev.

Et fint undervisningsmateriale, som også kan inspirere undervisningen af vore minikonfirmander.

Rundt om kirkeåret. 3 bd. Pris: kr. 148,- pr. stk. Unitas Forlag 1998.

Med disse 3 bind har Unitas sat sig for at udgive et samtidigt dybt-

gående og lettilgængeligt forkyn-delsesmateriale, der følger kirke-årets 1. Tekstrække. Og hermed er det givet en flot mulighed for, at man i det kirkelige børne- og ungdomsarbejde kan forberede børnene og de unge til søndagens gudstjeneste, men samtidig har vore præster også fået et fint pædagogisk redskab i hænderne til brug for børne- og ungdomsgudstjenester.

Materialet er inddelt i 3 alders-grupper: 3-6 årige, 7-12 årige og 13-19 årige. Hver af hæfterne indeholder ca. 40 andagter, enkelte gudstjenesteforslag, samt forslag til forkyndelse på sommerlejr. Der er en mængde gode forslag til aktiviteter, temaer, sange og bønner.

Det her er nok noget af det bedste, vi hidtil har set til det kirkelige arbejde blandt børn og unge. Hæfterne repræsenterer en solid hjælp til lederen. Man behøver nu engang ikke "den lille teologiske embedseksamen" for at være leder i KFUM og KFUK eller spejderarbejdet. Man kan bare bruge løs af "Rundt om kirkeåret".

Historiefortællerens børne-bibel v. Bob Hartman. 112 s. Pris: Kr.148, -. Unitas Forlag 1998

I disse år følger den ene børne-bibel efter den anden. Og det kan være nok svært at skelne den ene fra den anden. Forlaget skriver da også i sin pressemeddelelse om denne børnebibel, at den ikke er en hvilken som helst. Indrømmet:

det er en lækker bog med et stærkt og ligefremt fortællesprog og enkle sproglige virkemidler. Bogen som højt-læsningsbog giver umiddelbart en god oplevelse og følelse af at være begivenhederne på nært hold. Som tillæg får vi glade og farverige illustrationer (akvareller af Susie Poole).

Efterfølgende anmeldelser er skrevet af Finn Rosenberg

Døb dem og lær dem. Dåbsopfølgende materialer, Værkstedsserien nr.19, Folkekirkens Pædagogiske Institut, 1997, 75 sider

Folkekirkens Pædagogiske Institut udsender lejlighedsvis materialer med en vis foreløbigheds-karakter i sin "værkstedsserie". Det nyeste, fra 1997, er en nyttig oversigt over dåbsopfølgende materialer. Folkekirkens Pædagogiske Institut opfordrede i 1995 Aalborg Stifts udvalg for den kirkelige undervisning til at foretage dette arbejde. Udvalget har undersøgt markedet og samlet det vigtigste materiale i 5 kapitler: dåbsoplysende materialer til forældre og faddere mv., dåbsgaver, til fremlæggelse i kirken, undervisningsmaterialer og personlige gaver. Hvert af materialerne får en kort, vurderende omtale med på vejen. Forfatterne er: forstander Kirsten Vase og sognepræsterne Inge Thomsen, Benedicte Tønsberg, Leo Toftgaard, Kirsten Vase og Kaj Mogensen

Tove Brogaard & Jens Nielsen: Peters båd, musical, Unitas forlag 1998, tekst- og nodehæfte, 37 sider, med tilhørende bånd.

MOK Sing, KFUM og KFUK, står bag denne musical, der er bygget over apostlen Peters liv. Musicalen indgår i en pædagogisk trend, der lægger vægt på biografi. Måske fordi historier om konkrete personer skaber den sammenhæng, vi ofte savner til hverdag! - Sangene er enkle og mundrette og melodierne iørefaldende. De få replikker er fulgt af korte, klare forslag til, hvordan musicalen kan udføres med større eller mindre "udtræk". Musicalen kan bruges på forskellige alderstrin. Det ville f.eks. være oplagt at bruge den i indledende konfirmationsforberedelse eller - måske endnu bedre - i et forløb, der fulgte efter denne.

Harald Nielsen: Peter: på den klippe, Unitas forlag 1998, 48 sider

Meget apropos musicalen "Peters båd" har Unitas forlag udsendt studiebogen om Peter. Det kunne være morsomt at have begge dele i gang i en menighed i samme periode - f.eks. musicalen for mindre børn og bogen i en studiekreds for deres forældre! Harald Nielsen gør i sit forord opmærksom på, at der ikke er så meget tilgængelig litteratur samlet om apostlen Peter, fordi han er så stærkt forbundet med den senere katolske brug af ham. Men Peter er fascinerende også for os, siger Harald Nielsen, Peter er hurtig til handling og har let til fald. - Bogen er bygget op over Peters kaldelse, fiskedræt, bekendelse, fornægtelse og pinseprædiken og endelig er der et kapitel om Peter og Johannes for rådet. Hvert afsnit indledes med en bøn, efterfulgt af en tekstgennemgang med henholdsvis baggrundsstof og tekstforklaring

og afsluttes med salmeforslag, litteraturhenvisning og spørgsmål til drøftelse eller overvejelse. Bogen er som sagt velegnet til voksenundervisning, f.eks. med det formål at give et levende indblik i elementær kristendom. Men bogen kunne da f.eks. også være baggrundsstof for et forløb i konfirmationsforberedelsen. Det er en grundig og igangsættende bog, Harald Nielsen har givet os.

Henrik Skoven og Elin Skoven: David. En musical om kærlighedens magt, Materialecentralen/Religionspædagogisk Center 1998, tekst- og nodehæfte, 53 sider, og CD

Fortællingen om David er emne for en ny musical fra Materialecentralen. Elin og Henrik Skoven har skrevet tekst og melodier til musicalen, som blev opført ved en konfirmandgudstjeneste i 1997 og siden ved en lille turné med forestillinger i andre kirker. Henrik Skoven begrundet valget af David med, at David er dobbeltskikkelsen af storhed og fald, og at historien om ham rummer både dramatisk stemning og en række modsætninger af livstemaer: det gode/ det onde, kærlighed/ ligegyldighed, tjeneste/magt m.v. Desuden er Jesus som bekendt "Davids søn". Musicalens teksthæfte indeholder replikker, sange og kostume- og udstyrs-liste. Musicalen kan fungere på tre måder, siges det: som drama, musik og sang - eller med fravalg af musik og/eller sang. Musicalen er et af de senere års mange vellykkede eksempler på, hvordan det er muligt at kombinere centrale bibelske temaer med tekster og melodier, der appellerer til børn og unge. Denne musical vil være et oplagt emne til konfirmationsforberedelsen, til konfirmand- eller ungdomsklubben. Der er ingen

tvivl om, at musicalen er en god metode til at gøre de bibelske tekster nærværende for børn og unge. Sangene indeholder omkvæd, der bliver hængende i øre og sind, f.eks. dette: "Mennesket bliver / bedraget af løgne / spør efter det, / der behager dets øjne. / Gud kender hjertet / og ser kærligheden, / giver os rum for / glæden og freden."

Materialet til musicalen er flot udarbejdet med nodeark, tekster, forslag til rekvisitter og kostumer. Hertil kommer så en CD med sangene instrumentalt og vokalt.

Plan for konfirmasjonstiden i Den norske kirke, 32 sider og Håndbok til Plan for konfirmasjonstiden i Den norske kirke, 138 sider Kirkerådet, Den norske kirke, 1998

Den norske kirke har siden 1991 en plan - en dåbsoplæringsplan! Planen, der sigter på børn i alderen 0-15 år, hører sammen med en plan for konfirmationsforberedelsen fra 1979. Denne plan

for "konfirmasjonstiden" er nu blevet revideret i 1997 og udsendt sammen med en håndbog, der forklarer og uddyber planen. Selve planen er kortere end sin forgænger fra 1979. Den lægger op til større lokal valgfrihed inden for planens rammer. I Norge er proceduren den, at det landsdækkende kirkeråd udstikker retningslinierne for dåbsoplæring og konfirmationsforberedelse; derefter vedtager de lokale menighedsråd deres lokale udformning af planerne, som så godkendes af biskoppen.

Det nye ved planen er, at den foreslår, at konfirmationsforberedelsen er en "totalformidling af den kristne tro" med udgangspunkt i det overordnede princip "discipelpædagogik". I modsætning til den danske folkekirke har den norske kirke nemlig et formuleret formål med konfirmationsforberedelsen: "å vekke og styrke troens liv som gis i dåpen for at de unge kan leve i menighetens fellesskab og vokse som Jesu Kristi disipler". Planen

lægger op til større opmærksomhed på børnene situation og holdning og den tilhørende "Håndbok" giver forskellige skitser til en varieret og elevopmærksom konfirmationsforberedelse. F.eks. ved at foreslå anvendelse af ny teknologi (Internettet) og projektarbejder. I forhold til danske kirkelige forhold er det påfaldende, hvor ubesværet konfirmationsplanen integrerer diakoni, økumeni, mission, "solidaritet" og internationalt engagement i undervisningsforløbet. Ligesom man bemærker, at håndbogen udtrykkeligt kommer ind på, at der skal arbejdes bevidst med specialgrupper, f.eks. udviklingshæmmede og med børn fra anden religiøs og kulturel baggrund. - De to bøger hurtige at overse og fortjener opmærksomhed fra danske kirkelige under-visere. Der er noget at tænke over og måske lære noget af. Måske kunne en lignende plan og håndbog udformes i Danmark. Eller blokerer vores (manglende) kirkestrukturer for det?

- er et tidsskrift til inspiration for alle i kirkens forskellige former for undervisning.
- praktisk hjælp til det pædagogiske arbejde i menigheden og det kirkelige børne- og ungdomsarbejde.
- undervisningsmodeller til brug for børn, unge og voksne.
- forslag til andagter og gudstjenester
- teologisk-pædagogisk information.
- anmeldelser og omtale af nye undervisningsmaterialer og litteratur med relevans til det pædagogiske arbejde i kirke og menighed.

Udgivet af EPS

Evangelisk Pædagogisk Samvirke er en sammenlutning af en række folkekirkelige organisationer, der er involveret i kirkens forkyndelse og undervisning. Formand: Finn Dyhrhagen.

Medlemmer af EPS

Dansk Bibelskole. Dansk Missionsråd. De samvirkende Menighedsplejer. Det danske Bibelselskab. Diakonhøjskolen. Diakonissehuset Sankt Lukas Stiftelsen. Diakonissestiftelsen. FDF. KFUK-spejderne i Danmark/De grønne pigespejdere. KFUM og KFUK i Danmark. KFUM-Spejderne i Danmark. KFUMs Idrætsforbund i Danmark. Kirkefondet. Kirketjenesten i Danmark. Menighedernes Daginstitutioner. Sammenslutningen af IM og KFUM/K skoler. Unge Hjem Bevægelsen i Danmark.

Redaktion

Henning Nørhøj (ansv.),
Arne Kristoffersen, Finn Rosenberg
og Poul Abildgaard.

Sats og layout: Poul Abildgaard. Smouenvej 7B, 8410 Rønne. tel. 86372409. E-mail: Poul.Abildgaard@post.skolekom.dk
Omslag: Poul Abildgaard
Vignetter: Marianne Jespersen
Tryk: Special-Trykkeriet Viborg a/s

Abonnement

Årsabonnement (4 numre)
kr. 125,-. Løssalg kr. 35,-
Giro 8 05 53 51.
Henvendelse: Jette Christensen, RPC.

Religionspædagogisk Center
Frederiksberg Allé 10 A
1820 Frederiksberg C
Tlf.: 33 24 92 50 (kl. 10-16)

Religionspædagogisk Centers formål er at være til rådighed for såvel hjem, kirke og skole, hvad angår dåbsoplæring og kristendoms-undervisning.

- Udstillinger, kataloger og pædagogisk vejledning.
- Udlejning af film og bogkufferter.
- Salg af bøger og AV-materialer.

Ny musical

DAVID – en musical om kærlighedens magt

Tekst og musik:
Henrik og Elin Skoven

DAVID er en musical om kong David frit efter Det Gamle Testamente. DAVID er historien om hyrdedrengen, der ender som en stor konge, og samtidig er det skæbnefortællingen om et menneske, der kendte det gode, som var retfærdig, men som alligevel i afgørende situationer ikke kunne leve op til sine idealer.

Materialet rummer en mappe med tekster, forslag til rekvisitter/kostumer og nodeark, som frit kan kopieres til musicaldeltagerne samt en CD. CD'en kan bruges både som »øve-CD« og som playback for dem, der ikke selv kan stille med et orkester, idet CD'en indeholder numrene både med og uden sang. Musicalen DAVID henvender sig til alle, der har lyst til at arbejde med drama, sang og musik såvel konfirmander som unge og voksne.

Mappe med tekster og noder (med kopiret) – kr. 375,-
CD med numrene instrumentalt og vokalt – kr. 195,-

Materialet kan købes hos boghandleren eller bestilles til portofri levering hos

 **Religionspædagogisk
Center**

Frederiksberg Allé 10 A, 1820 Frederiksberg C
Tlf. 33 24 92 50, fax 33 25 06 07